

TA'LIMDA O'QUVCHILARNING YOSH VA INDIVIDUAL XUSUSIYATLARINI HISOBGA OLISH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH

Ergasheva Nargiza Erkin qizi

Osiyo xalqaro universiteti 2-bosqich magistranti

Annotatsiya: Maqolada muallif maktab o'quvchilarini o'qitish va tarbiyalashdagi asosiy yosh va individual muammolarni tavsiflaydi va o'quv jarayonini tashkil etishda ularni hisobga olish zarurligini belgilaydi.

Kalit so'zlar: o'quvchining xususiyatlari, shaxs rivojlanishi, ta'lim faoliyati, ta'lim va tarbiya samaradorligi, asosiy tamoyillar.

Abstract: In the article, the author describes the main age and individual problems in the education and upbringing of schoolchildren and determines the need to take them into account when organizing the educational process.

Keywords: student characteristics, personal development, educational activity, effectiveness of education and upbringing, basic principles.

Boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarning o'qishga bo'lgan munosabatidagi farq ularning motivlarining tabiati bilan belgilanadi. Talabalarning hayot rejalari, kelajak niyatlari, dunyoqarashi va o'z taqdirini o'zi belgilash bilan bog'liq motivlar birinchi o'rinda turadi. Shu munosabat bilan maktab o'quvchilarini rag'batlantirish, suhbatlar, treninglar o'tkazish, maktab o'quvchilarining o'qishdagi o'zlashtirishlari yoki yomon o'zlashtirishlari sabablarini aniqlash bo'yicha doimiy va tizimli ishlarni olib borish zarur. O'quv jarayonini optimallashtirish maqsadida o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini ro'yobga chiqarish, yolg'izlik, o'ziga ishonchsizlikni yengish, qobiliyat va iste'dodlarini ro'yobga chiqarish imkonini beruvchi auditoriya soatlari va tarbiyaviy tadbirlarni tashkil etish tavsiya etiladi. Zamonaviy ijtimoiy talablarga muvofiq, maktabda tarbiyaviy ishning dasturlari va usullari bola yoki o'smirning ma'lum bir jinsdagi shaxs sifatidagi o'ziga xos g'oyalar tizimini, shu jumladan ehtiyojlar, motivlar va qadriyatlarga oid ko'rsatmalar tizimini yaratadi. O'g'il bolalar va qizlarning munosabati va xatti-harakatlarining bunday shakllanishiga mos keladi.

Ijtimoiy-iqtisodiy soha, madaniyat va ta'lim rivojlanishining yangi bosqichida maktab o'quvchilarining yosh va individual xususiyatlarini hisobga olish zarurati alohida ahamiyatga ega. Zamonaviy jamiyatda paydo bo'lgan qiyinchiliklarni mustaqil ravishda hal qila oladigan, nostandart qarorlar qabul qiladigan va ularni amalga oshirishga qodir bo'lgan yuqori intellektli ijodiy shaxslarga ehtiyoj ortib bormoqda. Bularning barchasi yosh avlodni tarbiyalashning yangi usullarini ishlab chiqishni talab qiladi va shaxsiy takomillashtirishning asosi sifatida ta'lim va pelagik jarayonga noan'anaviy yondashuvlar zarurligini taqozo etadi. Bu davr maktab o'quvchilarining kognitiv faoliyatini to'g'ri tashkil etish uchun juda muhimdir, chunki aynan shu yoshda shaxsning poydevori qo'yiladi, ma'naviyatni rivojlantirishga yo'naltirilganlik, o'zini o'zi anglash, o'zini namoyon qilish, dunyoqarashi va qadriyati shakllanadi. Keyingi hayotda zarur bo'lgan ko'rsatmalar va munosabatlar shakllanadi. Pedagogikada rivojlanish deganda shaxsning bir yosh darajasidan ikkinchi yosh darajasiga o'tish davridagi miqdor va sifat o'zgarishlar tushuniladi. Rivojlanish - bu inson tanasida, psixikasida, intellektual va ma'naviy sohalarida tashqi va ichki, boshqariladigan va boshqarib bo'lmaydigan omillar ta'sirida yuzaga keladigan miqdor va sifat o'zgarishlari jarayoni.

Shaxs rivojlanishining harakatlantiruvchi kuchlari bu jarayonga xos bo'lgan qarama-

Index: [google scholar](#), [research gate](#), [research bib](#), [zenodo](#), [open aire](#).

https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=wosjournals.com&btnG

<https://www.researchgate.net/search/publication?q=worldly%20knowledge>

<https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/3060-4923>

qarshiliklardir. Qarama-qarshiliklar ziddiyatli printsiplar deb ataladi. Har bir shaxsni tarbiyalash va tarbiyalash jarayonida umumiy qarama-qarshiliklar yanada yorqinroq shakllarga ega bo'lib, yanada aniqroq bo'ladi. Bular talabalarga qo'yiladigan talablar va ularning bu talablarni idrok etish va amalga oshirishga tayyorligi o'rtasidagi qarama-qarshiliklardir; tarbiyaviy ta'sirlar va ta'lim sub'ektining qarshiligi o'rtasida. Ichki va tashqi, umumiy va individual qarama-qarshiliklar mavjud.

Ichki qarama-qarshiliklar o'zi bilan kelishmovchilikdan kelib chiqadi va shaxsning individual motivlarida namoyon bo'ladi. Masalan, insonning o'ziga va tanasiga bo'lgan talablarining ortib borishi va insonning salohiyati o'rtasidagi ziddiyat. Tashqi nizolar tashqi kuchlar, insonning boshqa odamlar, jamiyat va tabiat bilan munosabatlari tomonidan qo'zg'atiladi. Masalan, ta'lim muassasasi tomonidan qo'yilgan talab va talabaning xohishi o'rtasidagi ziddiyat. Umumiy yoki umumbashariy qarama-qarshiliklar har bir shaxs va butun xalqning rivojlanishini belgilaydi. Masalan, ob'ektiv omillar ta'siri natijasida yuzaga keladigan moddiy va ma'naviy ehtiyojlar va ularni qondirishning real imkoniyatlari o'rtasidagi qarama-qarshiliklar. O'z navbatida, individual qarama-qarshiliklar shaxsga xos bo'lib, u uchun birinchi darajali ahamiyatga ega. Barcha turdagi nizolarni hal qilish yuqori darajadagi faoliyat orqali amalga oshiriladi. Ehtiyoj qondirilsa, ziddiyat hal qilinadi. Natijada, inson o'z rivojlanishining yuqori bosqichiga o'tadi.

Biroq, ehtiyojni qondirish yuqori darajadagi yangi ehtiyojni keltirib chiqaradi va ko'proq harakat talab qiladi. Bir qarama-qarshilik boshqasiga olib keladi va bu jarayon davom etadi, shuning uchun shaxs rivojlanishining uzluksiz progressiv jarayoni mavjud.

Y.L.Komenskiy ta'lim-tarbiya ishlarida birinchi bo'lib bolalarning yosh xususiyatlarini qat'iy hisobga olishni talab qildi. U tabiatga moslik tamoyilini ilgari surdi va asoslab berdi, unga ko'ra maktab o'quvchilarining ta'lim va tarbiyasi rivojlanishning yosh bosqichlariga mos kelishi kerak. Shundagina o'quvchi tabiiy ravishda axloqiy fazilatlariga ega bo'lishi va uning aqli anglashga qodir bo'lgan haqiqatlarni to'liq anglashi mumkin.

Yosh xususiyatlarini hisobga olish bugungi kunda asosiy pedagogik tamoyillardan biridir. Uning asosida ta'lim muassasalari o'quv yukini tartibga soladi, turli xil ish turlari uchun mashg'ulotlarning optimal hajmini belgilaydi, rivojlanish, mehnat va dam olish uchun eng qulay jadvalni belgilaydi. Talabalarining yosh xususiyatlari ta'lim muassasalarini har bir fan bo'yicha o'quv fanlari va o'quv materiallarini tanlash va joylashtirish masalalarini to'g'ri hal qilishga majbur qiladi. Shuningdek, ular o'quv faoliyatining shakllari, usullari va texnologiyalarini tanlashni belgilaydi.

Ta'lim jarayoni turli fanlar bo'yicha bilimlarni tizimlashtirish va fanlararo aloqalarni o'rnatish bilan tavsiflanadi. Bu esa tabiat va jamiyat hayotining umumiy qonuniyatlarini o'zlashtirishga zamin yaratadi, ilmiy dunyoqarashning shakllanishiga olib keladi. O'quvchi o'z tarbiyaviy faoliyatida turli aqliy operatsiyalardan foydalanadi, mantiqiy fikr yuritadi, mazmunli eslab qoladi. Shu bilan birga, maktab o'quvchilarining kognitiv faoliyati o'ziga xos xususiyatlarga ega. Maktab o'quvchilari, agar ularning aqli uchun vazifalar bo'lmasa, zerikadilar. Ular kashf qilishni va tajriba qilishni, yangi va original narsalarni yaratishni va yaratishni yaxshi ko'radilar. Bundan kelib chiqadiki, o'qituvchilarga muammoli ta'limdan foydalanish, bolalarda mualliflik pozitsiyasini, jamiyatga, boshqa odamlarga va o'zlariga ongli munosabatlar tizimini rivojlantirish uchun ishlash tavsiya etiladi.

Maktab o'quvchilarini nafaqat nazariya masalalari, balki tahlil jarayoni va isbotlash usullari ham qiziqtiradi. O'qituvchi ularni turli nuqtai nazarlar o'rtasida yechim tanlashga majburlashi va ma'lum bayonotlarni asoslashni talab qilishi ularga yoqadi; ular osonlik bilan bahsga kirisha oladi va o'jarlik bilan o'z pozitsiyasini himoya qiladi. O'rta maktab o'quvchilari o'rtasidagi munozaralar va samimiy suhbatlarning eng keng tarqalgan va sevimli mazmuni zamonaviy

Index: [google scholar](#), [research gate](#), [research bib](#), [zenodo](#), [open aire](#).

https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=wosjournals.com&btnG

<https://www.researchgate.net/search/publication?q=worldly%20knowledge>

<https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/3060-4923>

hayotga xos bo'lgan axloqiy va axloqiy muammolardir. Yuqoridagilardan kelib chiqqan holda, pedagogik ishda ta'lim qonuniyatlari va tamoyillarini hisobga olish zarur: ta'limning insonparvarlik yo'nalishi, ijtimoiy adekvatligi, o'quvchilarning individual tayyorgarligi, ijtimoiy tayyorgarlik, ta'lim muhitini yaratish. Shuningdek, maktab o'quvchilarining individual va yosh xususiyatlari o'rtasidagi munosabatni hisobga olish kerak - bu asosiy pedagogik tamoyillardan biridir. Ta'limni insonparvarlashtirish tamoyili o'qituvchidan bolaning shaxsiyati, uning qiziqishlari, ehtiyojlari va imkoniyatlariga ko'proq e'tibor berishni talab qiladi. Shaxslararo muloqotning tabiatini zamonaviy tushunish shaxsni tushunishni nazarda tutadi. Zamonaviy pedagogik faoliyat ta'lim jarayonidagi asosiy tamoyilni - har bir bolaga yagona va noyob, paydo bo'ladigan individuallik sifatida yondashishni belgilaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Alferov A.D. Maktabgacha yoshdagi rivojlanish psixologiyasi. - Rostov n/d., 2000 yil.
2. Amonashvili Sh.A. Insonparvarlik pedagogikasi haqida mulohazalar. - M., 2012 yil.
3. Anufriev A.F., Kostromina S.N. Bolalarni o'qitishdagi qiyinchiliklarni qanday engish mumkin. - M.: "O'q - 89" nashriyoti, 2008 yil.
4. To'p G.A. Ta'lim vazifalari nazariyasi: psixologik-pedagogik jihat. - M., 1990 yil.
5. Ballon A. Bolaning aqliy rivojlanishi. - M., 2007 yil.
6. Belomestnykh L.A., Belomestnykh V.N. O'quvchiga yo'naltirilgan ta'limga kirish. - Tomsk, 2006 yil.
7. Bojovich L.I. Shaxs va uning bolalik davrida shakllanishi. - M., 2008 yil.
8. Rivojlanish va tarbiya psixologiyasi / Ed. A.V. Petrovskiy. - M., 2009 yil.
9. Rivojlanish va tarbiya psixologiyasi / Ed. M.V. Gamezo va boshqalar - M., 1984.
10. Volkov B.S. Bolalar psixologiyasi. - M.: Vldos, 2002 yil.
11. Vygotskiy L.S. To'plam Op.: 6 jildda - M., 2001 - 2004.
12. Gavrilicheva G.F. Zamonaviy kichik maktab o'quvchisi. U kim? Portretga teginish // Boshlang'ich maktab. - 2004. - No 3. - B. 13 - 19.
13. Gurevich P.S. Psixologiya va pedagogika. - M.: Loyiha, 2004 yil.
14. Gutsu E.G. Bolalarning o'qishga psixologik tayyorgarligining individual variantlari // Boshlang'ich maktab. - 2004. - No 2. - B. 11 - 15.
15. Davydov V.V. Rivojlantiruvchi ta'lim muammolari. - M., 2006 yil.